

Nagy György: Angol–magyar nagy szlengszótár

Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2020. 475 pp. ISBN: 978-963-409-248-3.

A Tinta Könyvkiadó számos angol–magyar szótárral jelentkezett a hazai könyvpiacra az utóbbi években, mint például kollokációsztár, műszaki szótár, szólásszótár. Több kötetnek a szerzője Nagy György, aki az USA-ban, a New York állambeli Troy városban a Hudson Valley Community College emeritus professzora, elismert nyelvész és nyelvtanár. Jelen kötetével egy merész vállalkozás eredményét veheti kézbe az olvasó: egy angol–magyar szlengszótárat.

A szleng és zsargon gyűjtése már a 18. században elkezdődött, először Angliában. A kereskedelem, bűnözésben használt speciális szókészletet „közönséges nyelvként” pozicionálva, a kor legfontosabb szótárát 1785-ben adta ki Francis Grose, *Classical Dictionary of the Vulgar Tongue* címmel (Coleman 2008). Úgy tűnt, az alsóbb társadalmi rétegek bizonyos csoportjainak szókészletét és nyelvhasználatát bemutató kötet markánsan kijelölte az elit, a köznyelv és a közönséges nyelv közötti különbséget. Az USA-ban a 19. században kiadott szlenggyűjtemények közül talán George Matsell *The Secret Language of Crime: Vocabulum or the Rogue's Lexicon* című, speciálisan a tolvajnyelvre fókuszáló szótára a legismertebb – ezt használták Martin Scorsese a *Gangs of New York* (2002) című filmjének forgatókönyvében is a korabeli autentikus beszédmód ábrázolásához.

Magyarországon az 1880-as években jelent meg az első szlengszótár és néhány szlenggel foglalkozó írás (Kis 2012, 8). Az első jelentős, sajnos kiadatlan általános szlengszótár Zolnay Vilmos és Gedényi Mihály munkája volt, az 1967-ben befejezett *A magyar fattyúnyelv szótára*. A szlengnek a címben „fattyúnyelvként” való leírása képletesen jelzi a korabeli társadalom és nyelvészeti véleményét a rétegyelvről és annak beszélőiről. Nem meglepetés tehát, hogy Kis egy másik cikkét a következő megállapítással nyitja: „Az 1980-as évekig Magyarországon szlengkutatásról nemigen beszélhettünk” (1995, n.p.). A magyar szlengszótárak (1995) című művében részletesen felvázolja a magyar szlengkutatás hátterét, történetét, társadalmi és tudományos jelentőségét, valamint felsorolja a különféle hazai kiadású szlengszótárakat, melyek száma látványosan megnőtt az 1990-es évektől.

Kétségtelen, hogy napjainkban a hagyományos szótárak kiadása leáldozóban van. A világ egyik legrégebbi kiadója, az 1584-ben alapított Cambridge University Press például 1999 óta online platformra helyezte angol egynyelvű szótárát, ingyenesen hozzáférhetővé téve azt minden érdeklődő számára. A szótár tartalmát ugyanakkor folyamatosan bővítik, frissítik, de nyomtatásban kiadni nem tervezik. Magyarországon az Akadémiai Kiadó a hagyományos angol–magyar és magyar–angol kétnyelvű kézi- és nagyszótárak mellett – melyek nyomtatásban és online is elérhetőek – immár négy angol–magyar szótárat ajánl csak online előfizetéses rendszerben a vásárlóknak. A Cambridge University Press-hez hasonlóan az online tartalom itt is folyamatosan frissül és gyarapodik.

Úgy tűnik, ezzel a trenddel megy szembe a Tinta Könyvkiadó, amikor a régi hagyományokat követve nyomtatásban ad ki szótárakat. Ez a megjelenési forma azt is jelenti, hogy a szótárak tartalma ily módon állandó: nem tudja követni és tükrözni a nyelv felgyorsult lexikológiai változásait. Ez különösen problémás lehet, ha figyelembe vesszük, hogy a szleng a szókincs egyik legdinamikusabban változó szegmense. „Egy év, Harold Wilson után szabadon, nagyon hosszú idő a szlengben” (Ayto és Simpson 2010, vii, ford. a szerző).

A Tinta Könyvkiadó jelen szótára hagyományos struktúrát mutat. A könyv nyitó lapjain az előszó, köszönetnyilvánítás, bevezetés található, majd a szócikkek felépítéséről, a használt jelek és rövidítések jelentéséről is informálódhat az olvasó. A felvezető rész magyarul, majd angolul is olvasható. Ezt a részt a felhasznált irodalom jegyzéke zárja. A szótár összesen 2900 angol (brit és amerikai) címszót, 5350 kifejezést és 3600 példamondatot tartalmaz, magyar fordítással, az amerikai angol helyesírási konvenciót követve. A kötet az utóbbi öt évtizedben használatossá vált, a szerző által alapvetőnek aposztrofált (2020, 16) szókészletből válogat. Ennek eredményeként a szótár készlete elég vegyes képet mutat, hiszen több kifejezés régiesnek hat, stilisztikailag ma már talán nem is szlengként meghatározható, hanem inkább informális – amit a szótár jelez is minden esetben. Ugyanakkor jónéhány, a mai angolban széles körben használt szlengszó vagy kifejezés nem kapott helyet a szótárban, pl. *bussin'*, *cringe*, *sus*, *woke*, *yeet*, melyeket a Merriam-Webster.com Dictionary, vagy a *boujee*, *cap*, *extra*, *flex*, *low-key*, *salty*, stb., melyeket a Dictionary.com definiál szlengként.

A szótár rövid, de tartalmas bevezetőjének elején (2020, 6) Nagy összefoglalja a szleng jelentését és ismérveit – amiről jelenleg is éles viták folynak (Green 2016, 1–8, Coleman 2012, 111–112, Kis 2012, 14–17), valamint elhelyezi a szlenget a beszélt nyelv különféle stilisztikai csoportjai között. Itt határozza meg a szótár tartalmát is: „Ez a szótár felöleli az amerikai és brit anyanyelvűek körében leggyakrabban használt fesztelen társalgási és szlengszókincsset” (2020, 7). Továbbá, bevezető tanulmányában Nagy részletesen tárgyalja a szleng leggyakoribb típusait, pl. tengerésszleng, sportszleng, hivatalnokszleng, orvosi szleng, politikai szleng, egyetemistaszleng, valamint felvázolja a szleng leggyakoribb stilisztikai eszközeit is (hasonlat, metafora, eufemizmus stb.), példákkal illusztrálva mindegyiket. A szerző önkritikusan az olvasó elé tárja, hogy bizonyos csoportok, pl. afroamerikaiak vagy közösségi média használói által használt szleng szavak és kifejezések kimaradtak a szótárból, ami valóban komoly hiányossága a kötetnek. Ugyanakkor, ha ezekre a rétegnyelvekre gondolunk, és a gazdag szlengszókincsre, talán érthető, hogy jelen szótár kereteit meghaladta volna a szélesebb nyelvi merítés.

A szócikkek alfabetikus sorrendben kerültek elrendezésre. A nagybetűvel, vastagon szedett címszó után a szófaji meghatározás zárójelben található, angol rövidítésekkel (*n*: főnév, *v*: ige, *adj*: melléknév, *adv*: határozószó), valamint stilisztikai megjegyzésekkel, pl. *crack a stiffy* (*sl*, *rough*, *GB*) (2020, 107). A címszó utáni sorban annak angol szlengszó vagy -kifejezés formája található, azt követi üres karika jelzés után a szleng használatú jelentés szinonimája angolul, a következő sorban fekete karika után ezek magyar megfelelőit sorolja fel a szerző, végül pedig egy négyzet után angol példamondatban láthatjuk a szlengszó vagy -kifejezés használatát, majd a mondat magyar fordítását. Első olvasásra ez a jelölési rendszer talán kicsit bonyolultnak tűnik, de a használat során gyorsan meg lehet szokni.

CHANGE (*n*)

a nice hunk of change (*sl*); a chunk of change (*sl*);

○ a wad of money (*sl*); a bundle of dough (*sl*); a nice piece of change (*sl*)

○ ‘sok pénz’: egy csomó dohány; egy halom korpa; egy rakás pénz

□ *If you own your own business, you can make a nice hunk of change. / Ha saját üzle-
ted van, egy rakás pénzt kereshetsz.*

Elmondható, hogy a szótár általában véve könnyen kezelhető, jól használható, egyszerű és olvasóbarát. Az összetett szavak és kifejezések esetében ugyan kissé bizonytalanra válhat a használó, hiszen el kell döntenie, a kifejezés melyik szava szerepelhet szócikként a szótárban – sajnos utalási rendszer ugyanis nincs a kötetben. Így talán a találatkonyság mellett valamivel több idő kell egy adott jelentés megtalálásához – igaz, közben új szavakat is felfedezhet az olvasó.

Hosszú évek intenzív gyűjtésének eredménye ez a mű, ami tanúsítja a szerző jártasságát mindkét nyelvben és kultúrában. A szótár egyik nagy érdeme, hogy kiválóan áthidalja az angol és magyar szleng közötti szakadékot, ami a kulturális, társadalmi és gazdasági különbségekkel magyarázható. Értékes betekintést nyújt a szlengszavak és -kifejezések izgalmas világába és azok használatába, és hasznos kötet lehet a magyar és angol szleng iránt érdeklődők, az angolul tanulók és beszélők számára egyaránt. A szleng mulékony volta talán nem igazolja a szlengszótárak nyomtatásának szükségességét, ám hosszú távon is hasznosak lehetnek, hiszen a nyelvhasználat egy nagyon rövid, de meghatározó időszakának lenyomatát adják, így fontos források lehetnek a rétegnyelveket és a nyelvváltozást kutató szakemberek és a műfordítók számára is.

IRODALOM

- Ayto, J. and J. Simpson. (2010). Preface to the Second Edition. In Ayto, J. and J. Simpson. (eds.) *The Oxford Dictionary of Modern Slang* (pp. vii–viii). Oxford University Press.
- Coleman, J. (2008). *A History of Cant and Slang Dictionaries*. Vol. II: 1785–1858. Oxford: Oxford University Press.
- Coleman, J. (2012). Angol szleng- és tolvajnyelvi szótárak. In Szabó, D. and T. Kis. (eds.) *Szleng és lexikográfia* (pp. 111–146). Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Dictionary.com. <https://www.dictionary.com>
- Green, J. (2016). *Slang: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.
- Kis, T. (1995). A magyar szlengszótárak. In *Magyar nyelvjárások*. A KLTE Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Évkönyve, XXXII. évf. (n.p.). Debreceni Egyetemi Kiadó. https://mnytud.arts.unideb.hu/mnyj/32/szl_szot.htm
- Kis, T. (2012). A magyar szlengszótárakról. In Szabó, D. és T. Kis. (eds.) *Szleng és lexikográfia* (pp. 7–52). Debreceni Egyetemi Kiadó. Merriam-Webster.com Dictionary. <https://www.merriam-webster.com/dictionary>
- Merriam-Webster.com Dictionary. <https://www.merriam-webster.com/dictionary>

Thomas A. Williams és Adriana Kostic